

Informatīvais ziņojums

“Par valsts aizsardzības mācības ieviešanas gaitu un īstenotajiem pasākumiem Jaunsardzes interešu izglītības attīstībā”

1. Ievads

2018. gada 7. jūnijā Saeima pieņēma lēmumu “Par valsts aizsardzības mācību iekļaušanu valsts vidējās izglītības standartā”. Saskaņā ar šo lēmumu no 2024. gada 1. septembra visās vispārējās un profesionālās vidējās izglītības iestādēs ir ieviests obligātais mācību priekšmets – valsts aizsardzības mācība (turpmāk – VAM).

Valsts aizsardzības mācības un Jaunsardzes likuma (turpmāk – Likums) 3. pants noteic, ka VAM priekšmets ir mācību kurss vidējās izglītības programmās un VAM saturu nosaka valsts vispārējās vidējās izglītības standarts. Likuma 4. panta pirmā daļa noteic, ka VAM apguve ir obligāta klātienē vispārējās un profesionālās vidējās izglītības programmās, kas tiek īstenotas pēc pamatizglītības ieguves. Saskaņā ar Likuma pārejas noteikumu 2. punktu VAM apguve kļūva par obligātu mācību kursu no 2024. gada 1. septembra.

Nemot vērā, ka VAM īstenošana saistīta ar Latvijas virzību uz visaptverošu valsts aizsardzības sistēmas ieviešanu, nozīmīgāko atbalstu mācību priekšmeta īstenošanai sniedz Aizsardzības ministrija (turpmāk – AiM) un tās padotības iestāde – Jaunsardzes centrs (turpmāk – JC), kas paralēli Jaunsardzes interešu izglītības īstenošanai kopš 2018. gada īsteno VAM ieviešanu. AiM un JC cieši sadarbojas ar Izglītības un zinātnes ministriju, lai nodrošinātu šī mācību priekšmeta pārdomātu, saturisku un praktisku iekļaušanu vispārējās vidējās izglītības saturā, tāpat tika aktīvi strādāts, lai tiktu nodrošināta metodisko un materiāltehnisko resursu pieejamība un VAM pasniedzēju-jaunsargu instruktoru (turpmāk – JSI) izglītības un kvalifikācijas nodrošināšana.

VAM atbalsta Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2021. – 2027. gadam rīcības virzienu “Drošība”¹, paredzot stiprināt cilvēku rīcībspēju apdraudējuma gadījumos, lai iedzīvotāji spētu patstāvīgi identificēt un novērst riskus, izbēgt no nedrošām situācijām, kā arī, lai būtu gatavi uzticēties, palauties un sadarboties ar atbildīgajiem valsts dienestiem. Lai realizētu šo redzējumu, šāda izpratne un zināšanas ir jāveido jau skolas vecuma posmā. Dalība kustībā “Jaunsardze”, kā arī pēc tam apgūstot VAM priekšmetu, mācoties vidējās izglītības iestādēs, attīsta un stiprina jauniešos drosmi, iniciatīvu un atbildību pret sevi un līdzcilvēkiem. Līdz ar VAM apgūtajām teorētiskajām zināšanām praktiskās zināšanas tiek papildinātas un nostiprinātas VAM 23 dienu nometnēs. Šīs nometnes nav obligātas, bet sniedz iespēju jauniešiem padziļināti apgūt programmā paredzēto mācību vielu, ko nav iespējams iemācīties skolas telpās.

2024./2025. mācību gadā VAM tiek veiksmīgi īstenots 273 vidējās izglītības iestādēs, aptverot gandrīz 18 000 vidējās izglītības audzēkņu pirmajā mācību gadā un nedaudz vairāk par 8 500 VAM izglītojamo otrajā mācību gadā, savukārt vairāk nekā 8 800 jaunieši ir iesaistījušies JC kustībā “Jaunsardze”.

2. VAM ieviešana

Šobrīd JC nav saskāries ar izaicinājumiem VAM kā obligāta mācību priekšmeta ieviešanā Latvijas vidējās izglītības iestādēs. Kā iespējamais skaidrojums tik veiksmīgai ieviešanai varētu

---

¹ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027.gadam, apstiprināts ar 2020. gada 2. jūlija Latvijas Republikas Saeimas lēmumu Nr. 418/Lm13

būt saistīts ar VAM mācību priekšmeta pilotprojektu no 2018. līdz 2020. gadam un pakāpenisko ieviešanu jau no 2020. gada.

JC pakāpeniski palielināja izglītības iestāžu skaitu, kurās tiek pasniegts VAM priekšmets, balstoties uz pieejamiem resursiem, tādējādi nodrošinot kvalitatīvu mācību procesu un efektīvu komunikāciju ar konkrētajām izglītības iestādēm. Veicot pakāpenisku izglītības iestāžu skaita palielināšanu, 2023./2024. mācību gadā VAM tika realizēts 186 Latvijas vidējās izglītības iestādēs kā obligāti piedāvājamās izvēles priekšmets, tādējādi jau gadu pirms VAM kļuva par obligātu mācību priekšmetu, tas jau aptvēra vairāk kā 70% no visām Latvijas vidējās izglītības iestādēm, radot skaidru priekšstatu par VAM ieviešanas procesu izglītības iestādēm, kurās VAM vēl nebija ieviests. Papildus JC īpaši aktīvi komunicēja ar izglītības iestādēm, kas nerealizēja VAM brīvprātīgā kārtā, piesaistot izglītības iestādes, kuras jau bija ieviesušas VAM brīvprātīgi, lai tās dalītos ar savu VAM ieviešanas pieredzi, tādējādi radot labvēlīgus priekšnosacījumus VAM kā obligāta mācību priekšmeta ieviešanai visās Latvijas vidējās izglītības iestādēs.

Pamatojoties uz Likuma 4. panta otro daļu, valsts aizsardzības mācības apguve netiek organizēta ieslodzījuma vietās, starptautiskajās skolās, neklātienēs un tālmācības izglītības programmās, līdz ar to VAM programmu neapgūst 15.1% Latvijas vidējās izglītības skolēnu.

Šobrīd nav plānots ieviest VAM programmu nedz ieslodzījuma vietās, ne arī starptautiskajās skolās un neklātienēs izglītības programmā. Tomēr JC jau šobrīd divās izglītības iestādēs īsteno VAM tālmācības programmu, ko uzsāka VAM kā obligāti piedāvājamās izvēles priekšmeta laikā. VAM tālmācības pilotprojekts tika uzsākts 2022. gada septembrī un pabeigts 2024. gada maijā. Pilotprojektā piedalījās Jelgavas novada Neklātienēs vidusskola un Rīgas Zinātņu vidusskola (Rīgas Tālmācības vidusskola). Jelgavas novada Neklātienēs vidusskola pozitīvi novērtēja VAM kā mācību priekšmeta pienesumu, tāpēc nolēma to turpināt ārpus pilotprojekta ietvariem. Papildus Jelgavas novada Neklātienēs skolai ārpus pilotprojekta ietvariem pievienojās arī Dobeles Amatniecības un vispārizglītojošā vidusskola, kas šogad pabeidz programmu pirmo reizi un sniegs JC savu atsaukumi. Kopumā neklātienēs mācību iestādēs ir apmēram 500 izglītojamo, bet tālmācības iestāžu izglītojamo skaits sastāda aptuveni 2700 jauniešu. Ņemot vērā gūto pieredzi, JC ir gatavs izskatīt tālmācības VAM ieviešanu pēc konceptuāla Latvijas vidējās izglītības tālmācības modeļa pārskatīšanas.

Lai nodrošinātu efektīvu VAM programmas īstenošanu vispārizglītojošās un profesionālās vidējās izglītības iestādēs, 2024. gada 1. jūnijā tika veiktas izmaiņas JC teritoriālā sadalījumā, proti, tika pārorientētas JC Novadu pārvaldes (turpmāk – NP), tādējādi izlīdzinot VAM pasniedzēju slodzi starp JC NP– Kurzemes, Latgales, Vidzemes, Zemgales un Rīgas. (skat.1. tabulu)

Tabula Nr. 1 VAM esošās situācijas atskaite

Aktuālie dati ²									
	VAM 1. mācību gads					VAM 2. mācību gads			
Izglītības iestādes	Grupās		Izglītojamo skaits		Grupās		Izglītojamo skaits		
	Plānā	Esošā situācija	Plānā	Esošā situācija	Plānā	Esošā situācija	Plānā	Esošā situācija	
1.NP	52	237	245	3072	3176	132	135	1651	1690
2.NP	63	274	274	3691	3674	144	144	1768	1741
3.NP	64	253	253	3328	3319	143	142	1766	1757
4.NP	50	235	235	3247	3210	136	136	1800	1806
5.NP	44	349	349	4467	4585	136	136	1616	1655
KOPĀ	273	1348	1356	17805	17964	691	693	8601	8649

Identificēts, ka dati starp Tabulā Nr. 1 starp plānoto izglītojamo skaitu un faktisko situāciju atšķiras. Tas skaidrojams ar faktiski vairāk mācības uzsākušajiem izglītojamiem vidējās izglītības iestādes, kā tika identificēts pirms mācību gada uzsākšanas. Nelielais pieaugums nav radījis būtiskus sarežģījumus VAM ieviešanai un visās skolās nepieciešamo grupu skaits tika nodrošināts ar jaunsargu instruktoriem.

Savukārt VAM 2. mācību gadā šobrīd mācās teju uz pusi mazāk skolēnu, jo 2024./2025. mācību gadā šo programmu apgūst tikai tajās skolās, kuras 2023./2024. mācību gadā VAM programmās piedalījās brīvprātīgā kārtā. Sākot ar 2025./2026. mācību gadu, šī situācija izlīdzināsies un abos mācību gados mācīsies aptuveni 18 000 jauniešu³.

3. VAM nometņu realizācija

Ik gadu JC organizē VAM nometnes, kurās VAM 1. un 2. gada kursa izglītojamie skolas solā apgūtās teorētiskās zināšanas pielieto praksē. Agrā vecumā apgūstot praktiskās prasmes, jaunieši ne tikai spēs palīdzēt sev un saviem līdzpilsoņiem krīzes situācijā, bet arī turpinās veidot sevī patriotisma un atbildības sajūtu pret valsti. Pārvarot izaicinājumus, strādājot komandā un veidojot ciešas draudzības saiknes ar vienaudžiem, VAM nometnes sniedz dalībniekiem praktisku pieredzi un ieaudzina patriotismu pret valsti un apņemas to aizstāvēt. Šīs nometnes ne tikai sniedz ieskaitu potenciālai militārajai karjerai, pievienojanos Zemessardzei, valsts aizsardzības dienestam vai profesionālajam dienestam, bet arī audzina atbildīgus un disciplinētus pilsoņus.

Aktuālā VAM nometņu programma nodrošina 23 dienu (turpmāk – VAM23) garas apmācības, kas kopā sastāda 184 stundas, pēc VAM apmācību 2. gada ar plānotu maksimālo kapacitāti līdz 2 000 apmācītiem izglītojamiem gadā.

Nometņu plānošanas un izpildes procesa laikā tika konstatēts, ka ierobežotās infrastruktūras dēļ ir nepieciešams samazināt plānoto izglītojamo skaitu vienas nometnes ietvaros

² 2024. gada oktobris

³ Pie nosacījuma, ka netiek realizēta VAM tālmācības programma. Ja tiek realizēta VAM tālmācības programma, tad VAM izglītojamo skaits sasniegs aptuveni 21 000.

no 216 uz 108. Tāpat, plānojot 2025. gada VAM nometnes, JC saskarās ar izaicinājumiem, kas prasīja plānoto nometņu skaita un dalībnieku skaita samazināšanu, pamatojoties uz ierobežoto skaitu mācību vietām (mācību lauku un šautuvju) saistībā ar NBS uzdevumu, tostarp Ukrainas karavīru apmācību, izpildes dēļ.

VAM nometņu pieteikšanās procesā tika konstatētas nepilnības, kas radās atklātās pieteikšanās formas dēļ, proti, nometnei pieteicās vairāki izglītojamie, kuri neatbilst vecuma grupai vai nebija apguvuši abus VAM mācību gadus skolā, kas ir priekšnosacījums, lai piedalītos VAM nometnēs. Tāpat notika liels pieteikušos jauniešu atbirums periodā no pieteikšanās brīža līdz nometnes uzsākšanai un pabeigšanai. Piemēram, uz katru no plānotajām nometnēm sākotnēji bija pieteikušies vairāk par 108 kandidātiem, taču nometni Mežainē uzsāka 50 izglītojamie un nometni Lāčusilā uzsāka 82 izglītojamie. No tiem nometni Mežainē absolvēja 40 izglītojamie, bet nometni Lāčusilā absolvēja 77 izglītojamie. Kopā 2024. gadā pilnu VAM kursu (divi mācību gadi ar VAM priekšmetu skolas programmā un pilns VAM nometnes kurss) šogad pabeidza 117 izglītojamie, kas ir līdz šim lielākais pilnu VAM kursu pabeigušo skaits vienā gadā. JC ir veicis izmaiņas nometņu kandidātu pieteikšanās kārtībā, izslēdzot iespēju VAM nometnēm pieteikties publiski un iesaistot kandidātu pieteikšanās procesā JSI instruktorus, kuri tieši komunicē ar izglītojamajiem.

Tabula Nr. 2 VAM nometņu dalības dati

Gads	Plānotais VAM nometnēs izglītojamo skaits	VAM23 nometnes uzsāka (izglītojamo skaits)	VAM23 nometnes pabeidza (izglītojamo skaits)
2024	216	132	117
2025	432	-	-

4. Finanšu līdzekļi un JC nodarbināto skaits

JC kopējais budžets gan VAM īstenošanai, gan Jaunsardzes aktivitātēm 2024. gadā tika plānots EUR **12 640 292** apmērā ar apropriācijas pārdali 2024. gadam. Saskaņā ar 2024. gada 23. janvāra Ministru kabineta sēdes protokola Nr.3 37.§ “Informatīvais ziņojums ”Par valsts aizsardzības mācības ieviešanas gaitu un īstenotajiem pasākumiem Jaunsardzes interešu izglītības attīstībā”” (23-TA_2934) kopējais finansējums JC sastādīja EUR 14 528 793, 2025. gadā plānots EUR **16 311 021**, 2026. un 2027. gadā plānots EUR **16 543 226** . Nozīmīgu daļu valsts budžeta programmas “34.00.00 Jaunsardzes centrs” izdevumu sastāda atlīdzība, kas veido 80% no visa budžeta 2025. gadā.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2023. gada 26. septembra sēdes lēmumu⁴ prioritārā pasākuma “Valsts tiešās pārvaldes iestādēs nodarbināto atalgojuma palielināšana” ietvaros JC bāzes atlīdzība 2024. gadam tika palielināta par EUR 93 870, 2025. gadam par EUR 227 559, 2026. gadam un turpmāk – par EUR 360 721 saistībā ar amata vietu pieaugumu un lai nodrošinātu mēnešalgu intervālu minimuma sasniegšanu.

Saskaņā ar 2024. gada 23. janvāra Ministru kabineta sēdes lēmumu⁵ tika atbalstīts pakāpenisks personāla skaita palielinājums valsts aizsardzības mācības un Jaunsardzes interešu izglītības nodrošināšanai, sākot ar 2024. gadu, kopējo JC amatu vietu skaitu palielinot par 84 amata vietām. Kopējais nepieciešamais finansējums atlīdzībai valsts aizsardzības mācības ieviešanai saistībā ar jaunu amata vietu izveidi, kā arī ņemot vērā bāzes algas ikgadējās izmaiņas un attiecīgi mēnešalgu skalas intervālu izmaiņas, 2024. gadā tika palielināts par EUR 2 226 977, tai skaitā EUR 402 965, lai nodrošinātu mēnešalgu intervālu otrā un trešā līmeņa proporcionālu palielinājumu un papildus (84) jaunām amata vietām EUR 1 824 012.

2025. gadā atlīdzībai papildus tika piešķirti finanšu līdzekļi EUR **3 122 690** apmērā, un 2026. gadā un turpmāk ik gadu papildus EUR **3 186 714**, saskaņā ar 2024. gada 19. septembra Ministru kabineta ārkārtas sēdes protokola Nr. 38 2. § 12.punktu un “Informatīvo ziņojumu “Par valsts budžeta likumu iekļaujamiem prioritārajiem pasākumiem 2025., 2026., 2027. un 2028. gadam””, kas paredz, ka uz Jaunsardzes centra atlīdzības pieaugumu netiek attiecināti 2,6%, jo tas ir atlīdzības pieaugums 84 amata vietām.

Attiecīgi 2024. gadā JC atlīdzībai tika paredzēti EUR 11 750 518 (ieskaitot apropriācijas izmaiņas), bet plānotie atlīdzības izdevumi atbilstoši budžetam 2025. – 2027. gadam ir: 2025. gadam EUR 13 187 593 , 2026. gadam un turpmāk EUR 13 384 779.

---

⁴ Protokols Nr. 47, 43. §. “Informatīvā ziņojuma “Par priekšlikumiem valsts budžeta prioritārajiem pasākumiem 2024. gadam un budžeta ietvaram 2024. – 2026. gadam”” 2. punkts.

⁵ Protokols Nr. 3, 37. § “Informatīvais ziņojums “Par valsts aizsardzības mācības ieviešanas gaitu un īstenotajiem pasākumiem Jaunsardzes interešu izglītības attīstībā””.

Tabula Nr. 3 JC amata vietu aizpildījuma pārskats⁶

Gads	Gada budžetā plānoto amata vietu skaits	Amata vietu skaits ar izmaiņām 2024.gadā	Personālsastāvs faktiski
2024	349	432	378
2025	432		-
2026	432		-
2027	432		-

Tabula Nr. 4 JC vidējais amatu vietu skaits gadā un vidējā atlīdzība amata vietai (mēnesī)

	2024. gada plāns	2024. gada izmaiņas	2025. gada plāns	2026. gada plāns	2027. gada plāns
Vidējais amatu vietu skaits gadā	349	432	432	432	432
Atlīdzība, euro	9 306204	11 750 518	13 187 593	13 384 779	13 384 779
Vidējā atlīdzība amata vietai (mēnesī), euro	2 222	2 267	2 544	2 582	2 582

5. Secinājumi un turpmāk veicamās darbības

VAM ieviešana un nodrošināšana joprojām ir viena no AiM prioritātēm, tāpēc ir svarīgi sekot līdzi JC sasniedzamajiem rezultātiem un novērtēt VAM realizēšanas gaitu. Šobrīd VAM ieviešana vēl turpinās, un, sākot ar 2025./2026. mācību gadu, VAM sasniegs maksimālo kapacitāti. VAM un Jaunsardzes likuma 4. panta septītā daļa paredz, ka valsts aizsardzības mācības apguves programma tiek pārskatīta un, ja nepieciešams, aktualizēta ne retāk kā reizi divos gados. Balstoties uz šo tiesību normu, 2026.gadā JC plāno veikt pētījumu par VAM ieviešanu izglītības iestādēs, tādejādi izanalizējot mācību kvalitāti un ilgtermiņa ietekmi uz izglītojamo prasmēm.

Nākošajos gados nepieciešams vērtēt potenciālu VAM ieviešanu tālmācības un neklātienēs skolās. Šobrīd, īstenojot VAM pilotprojektu, gūtas pirmās atziņas, tomēr pilnvērtīga diskusija par ieviešanu obligātā kārtā varētu notikt pēc Izglītības un zinātnes ministrijas veiktās tālmācības koncepta pārskatīšanas.

Paralēli AiM turpinās darbs pie VAM un valsts aizsardzības dienesta savstarpējās sinerģijas izstrādes. Ir identificēti atsevišķi potenciālie virzieni, kā šīs abas programmas spētu viena otru papildināt, tomēr detalizēti plāni vēl ir izstrādes procesā. Tomēr jau šobrīd var pateikt, ka atbilstoši sākotnēji izvērtētajam šīs abas programmas ir svarīgas un saglabājamās aizsardzības nozarei, jo katra no tām pilda savu atsevišķo lomu valsts visaptverošās aizsardzības sistēmas stiprināšanā.

⁶ 2024. gada oktobris

Turpinot VAM ieviešanu vidējās izglītības iestādēs, AiM ziņos Ministru kabinetam par progresu un secinājumiem 2026. gada otrajā pusē pēc tam, kad būs sasniegta maksimālā VAM kapacitāte un pirmie, obligātā kārtā VAM saturu apguvušie izglītojamie būs sekmīgi pabeiguši programmu.